



## En randstat på avveie? Norges vei inn i den nye kalde krigen, 2014–2021

Tormod Heier

Oslo: Cappelen Damm 2021

189 sider. ISBN 9788202728793

Recenserad av **Guðrun Persson** [forskningsledare, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), [Guðrun.Persson@foi.se](mailto:Guðrun.Persson@foi.se)]

Det brukar heta att bokutgivning är en fråga om tajming, det vill säga att tiden måste vara mogen för en publikation för att få genomslag. I så måtto har Tormod Heier med sin bok *En randstat på avveie?* haft otur. Han undertecknade förordet den 1 oktober 2021. Många av de frågeställningar han diskuterar ter sig – i ljuset av det ryska anfallskriget i Ukraina – inte längre så relevanta och i mångt och mycket som en skrivbordsövning.

Med det sagt så är boken långt ifrån ointressant. Heier diskuterar frågan om USA har blivit en del av problemet snarare än en lösning på Norges säkerhetsutmaningar i norr. Han menar att det ökande samarbetet med USA och NATO inte ger Norge ökad säkerhet i norr och pläderar för en traditionell norsk brobyggarpolitik för att inte provocera Ryssland. Han är djupt kritisk till Solbergregeringens politik efter Rysslands illegala annektering av Krimhalvön 2014 och är väl medveten om att flera av frågorna han ställer är kontroversiella men måste ställas.

Boken består av nio kapitel där Heier systematiskt och resonerande först ställer sig frågan om vilka norska intressen som finns i norr och varför det blivit svårare för norska myndigheter att både vara en god allierad i väst och en god granne i öst. Först diskuterar han lärdomar från 9 april 1940 (kapitel 2), de norska intressena i norr (kapitel 3), sårbarheterna i västliga demokratier i ljuset av ryska påverkansoperationer (kapitel 4). Därefter belyser han USA:s ökande förväntningar på NATO efter 1991 och det som han kallar »payback time», det vill säga USA:s krav på att

Europa skulle ta större ansvar för sin säkerhet (kapitel 5). Sedan ger han sin tolkning av hur Norges utrikespolitik blivit allt mer värdebaserad efter 2014, samt analyserar därefter den nya delningen av Europa i en liberal del och en realpolitisk »det nya kalla kriget». I kapitel 8 beskriver han hur Norges »småstatsidealism» allt mer ersatts av en »småstatsrealism» i de norsk-ryska gränsområdena i norr och i det avslutande kapitlet summerar han resonemangen om norska intressen och argumenterar för en politik som i högre grad tar hänsyn till Rysslands »oro» i norr.

Han grundar sin bok på främst norska dokument från Stortinget, regeringen och försvaret samt officiella handlingar från USA och NATO. Men källmaterialet om Ryssland är förvånansvärt tunt. Heier pläderar för större förståelse för Rysslands säkerhetsintressen i norr men för att stödja sina argument använder han mest några få forskares tolkning, vilket är olyckligt inte minst eftersom den ryske presidentens tal finns lätt åtkomliga på engelska på presidentens hemsida. En av dem Heier citerar är Richard Sakwas bok *Frontline Ukraine*, en bok som författaren själv erkänner inte är opartisk. Heier använder sig också av den amerikanske statsvetaren John Mearsheimers teorier, vilket leder till att Heier inte förhåller sig till utvecklingen i Ryssland. Han diskuterar inte alls den dynamik som råder i Ryssland – och har varit stark de senaste tio åren – inre repression och yttre aggression. Det har fått till följd att ett allt mer tillbakapressat civilsamhälle har anklagats för »nationalförräderi» på hemmaplan i kombination med att militärt våld använts externt.

Att läsa Heiers bok när våg efter våg av ryska bombanfall drabbar hela Ukraina, inklusive huvudstaden Kyiv, kan ge en överklighetskänsla. Han argumenterar elegant – om man vill – för en norsk *Alleingang* i norr, men nämner knappast Sverige eller Finland. Hans perspektiv är strikt norskt och transatlantiskt, men jag saknar åtminstone några resonemang kring Ukrainas perspektiv och inte minst de baltiska staternas perspektiv och de länder i Europa som valde att ansluta sig till NATO. Bilden av denna anslutning tecknas i boken endimensionellt och bortser helt från dessa länders utgångspunkter. Heier tycks skriva under på den ryska politiska ledningens syn, som också en del forskare i väst stödjer, att eftersom USA betett sig självsvåldigt i världen ger det Ryssland rätt att göra detsamma. Det är synd, för Heiers bok ger en visserligen smal men värdefull påminnelse av norsk säkerhetspolitisk utveckling efter andra världskriget.